

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЖӘНЕ ЖАҢА ҚАЗАҚСТАННЫҢ
БІЛІМ БЕРУ СТРАТЕГИЯСЫ**

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқытушы-профессорларының
XXXVIII ғылыми-әдістемелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

**КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
И ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СТРАТЕГИЯ
НОВОГО КАЗАХСТАНА**

МАТЕРИАЛЫ
XXXVIII научно-методической
конференции ППС КазНУ им. аль-Фараби

КНИГА II

Алматы
"Қазақ университеті"
2008

тної	40	22. Қасымова Р.С. Бәсекеге қабілетті мамандар даярлаудағы салауатты өмір салтының маңызы.....	102
.....	42	23. Керімбаев Е. Қытай тіліндегі мәтіндермен жұмыс істеу тәсілі.....	104
у.....	43	24. Көккөзова М.Б., Дәрменқұлова Р.Н. Жаңа технология – заман талабы.....	106
нном	46	25. Ким Г.В. О роли культуры речи специалиста в условиях его конкурентоспособности на рынке труда.....	108
удын	48	26. Кожамкул Р.С., Муса А.О. Место экономических терминов в процессе преподавания русского языка в казахской аудитории (лингвистические требования к термину).....	110
.....		27. Кулатаева Д.К., Жамбылқызы М. Перевод интернациональных и «псевдоинтернациональных» слов. «Ложные друзья переводчика».....	113
		28. Құсайынов С.А. Неотектоника пәні мемлекеттік тілде құрастыру мәселелері.....	115
		29. Мейрамғалиева Р.М. Выявление типов дополнительной информации в научных текстах как фактор развития интеллекта специалиста.....	119
		30. Могилевская Н.М. Пропедевтический этап в работе над научным стилем.....	120
ОВКЕ		31. Мухатаева К.А., Канаев А.Т. Воспитание студентов на биологическом факультете в духе патриотизма.....	122
йбір	51	32. Несипбаев А.С. Значение языка и воспитания как единого целого в подготовке конкурентоспособных специалистов.....	123
дағы	52	33. Нургожина Ш.И., Таева Р.М. К вопросу преподавания иностранного языка в неязыковом вузе.....	125
тому	55	34. Өмірбек А.Ө. Өмір-өлім ұғымының фразеологиядағы көрінісі.....	127
дың	58	35. Рахимбаева Р.М. Развитие навыков чтения специальной литературы у студентов младших курсов.....	129
.....	62	36. Сманова Э.Б. Қазақ аудиториясында ағылшын тілінің етістікті сөз тіркестерін оқыту әдістемесі.....	134
ний	64	37. Страутман Л.Е., Гумарова Ш.Б. Введение элементов оптимизации при работе с текстами по специальности на физическом факультете КазНУ.....	136
.....	66	38. Сулейменова С.С. Основные принципы работы с учебно-научным текстом по специальности.....	139
on of	68	39. Тасымов А. Сөйленістер тобының тіл тарихы мен диалектология саласындағы кейбір негізгі мәселелері.....	142
ыту	70	40. Тлеугабылова З.А., Исмаилова Г.А., Нуржумаева К.А. Лингвистическое описание английских, русских и казахских устойчивых выражений, имеющих общую тематическую классификацию: мораль и поведение.....	145
.....	72	41. Төлеева Н.А. Драмалық шығармалардағы тілдің ұшқырлығы.....	147
.....	74	42. Турумбетова Л.А. К вопросу об истории становления и развития математической терминологии казахского языка.....	149
.....	76	43. Хамзақызы К. Студенттерді отансүйгіштік, ұлттық рухта тәрбиелеуде мұражай қызметкерлерінің атқарар рөлі.....	151
ной	81	44. Юрьев А.Н. Текст по специальности как основа повышения профессиональной компетенции студентов-физиков на занятиях по русскому языку.....	154
.....	83		
.....	84		
.....	88		
.....	91		
и в	93		
.....	97		
тын	98		
әне	99		
.....	100		
по			
.....			

Жастар арасында денсаулықты нығайту және салауатты өмір салтын қалыптастыруға бағытталған мәселелер күрделі болғандықтан, оның барлық салаларын түбегейлі талдап, қамтып шығу мүмкін емес. Біздің мақсатымыз - студент жастардың арасында әлеуметтік қызметті ұйымдастыру, салауатты өмір сүру дағдыларын ұлттық құндылықтар негізінде қалыптастыру болып отыр.

Е.Керімбаев

ҚЫТАЙ ТІЛІНДЕГІ МӘТІНДЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ТӘСІЛІ

Тілді меңгеруде негізгі 4 қабілетті арттыру мақсаты көзделетіні белгілі. Олар: сөйлеу, жазу, тыңдау, оқу. Осылардың ішінде мақалада қарастыратынымыз - тіл үйренушілердің оқу қабілетін арттыру, яғни мәтіндермен жұмыс істеуді ұйымдастыру мәселесі.

Жалпы қытай тілі әлемдегі тек иероглифтік жазуды қолданатын бірден-бір тіл. Онда кісі аттары мен жер-су атаулары түгелімен иероглифпен беріледі. Сондықтан да қытай тілін оқытып-үйрету барысында мәтінмен жұмыс жасау сабағын дұрыс ұйымдастыра білу өте маңызды. Алайда, тақырыбымыз «Қытай тіліндегі мәтіндермен жұмыс істеу» деп келгенмен де, тек қытай тілі емес, жалпы шет тіліндегі мәтіндермен жұмыс істеу мәселесін қарастырмақпыз.

Әдетте, мәтіндермен жұмыс істеу орта деңгейден, яғни 2-курстың ортасы 3-курстардан бастап қолға алынады. Негізінен бізде оқулықтағы мәтіндермен жұмыс істеуге аса ден қойылып, оқулықтан тыс қосымша мәтін, «*authentic materials, realia*» ретінде газет-журналдармен ғана шектелетініміз рас. Ал, расында, күнделікті тұрмыста біз оқитын нәрсе тек сонымен шектеле ме? Көркем шығарма, хабарландыру, анкета, баяндама, әртүрлі құжаттар, теледидар бағдарламасы, ресторандар-кафелердің ас мәзірі секілді біз күнделікті өз тілімізде кездестіретін, өз тілімізде оқып-көріп жүрген материалдардың біз оқып-үйреніп жүрген тілде де алдымыздан шығатыны айдан анық. Сондықтан да, тіл үйренушілерге тек «*intensive reading*»-ді (интенсивті оқу) мақсат ететін оқулықтағы мәтіндерді ғана емес, «*speed reading*»-ді (тез, жылдам оқып-түсіну) талап ететін жоғарыдағыдай тілдік материалдарды да ұсынғанымыз абзал.

Оқулықтағы мәтіндермен жұмыс істеу, әдетте, бізде қалай жүреді? Мәтінде кездесетін сөздер, грамматикалық тұлғалар алдын-ала қарастырылып, талданады. Соның негізінде мәтін тұтас сөзбе-сөз аударылып, мағынасы ашықталады. Одан әрі осы мәтін негізінде сұрақ-жауап алу, мәтіндегі сөздерді не грамматикалық тұлғаларды қолданып сөйлем құрастыру, мәтін негізінде мазмұндама не шығарма жазу, дискуссия жасау деген сияқты жұмыстардың бірі не бірнешеуі ұйымдастырылады. Негізі, «*intensive reading*»-нің реті осылай. Оқудың мұндай түрі лексика, грамматика сияқты тілдің лингвистикалық жағын меңгеруді мақсат тұтады. Алайда, біз күнделікті өмірде оқудың осы түрін қолданып отырмайтынымыз белгілі. Газет-журналдардың мақаласы болсын, хабарландырулар болсын, теледидар бағдарламасы болсын, бізге бәрін ежіктеп, тәпшіштеп, талдап оқып отыру мақсат емес, керегі - өзімізге қажетті мәліметті, ақпаратты алу және де барынша тез, жылдам алу. Міне, тіл үйренушілердің осындай қабілетін арттыру жағын да назардан тыс қалдырмауымыз керек. Ал ол үшін сабақта тек «*intensive reading*» ғана емес, «*speed reading*», яғни жылдам оқып-түсіну мақсатында да жаттығулар жасап отырғанымыз жөн.

«*Speed reading*»-дағы негізгі мақсат, негізгі талап, бұл - тез, жылдам оқып-түсіну және дұрыс түсіну.

Оқудың бұл түрінде мәтіндегі жеке сөздердің мағыналары мен аудармалары, грамматикалық тұлғалардың мағыналары арнайы қарастырылмайды. Тіл үйренушілердің өздері мәтіндегі таныс емес сөздер мен грамматикалық тұлғалардың мағыналарын

контекстке карап пайымдауы шарт. Ал бұл дегеніміз - тіл үйренудегі ең басты қабілеттердің бірі.

«*Speed reading*»-дағы ең басты қойылатын шарт - оқуға берілетін уақыттың шектеулі болатындығы. Бұған, негізінен, 3-10 минут аралығы жөн саналады.

Сондай-ақ, мұнда да тіл үйретудегі негізгі бағыт - «қарапайымнан күрделіге қарай» деген бағытты ұстанған дұрыс. Және де оқулықтағы негізгі мәтіннің тақырыбына орамдас тақырыпты таңдаған абзалырақ. Сонымен қатар, тіл үйренушілердің деңгейін де міндетті түрде ескеру керек.

«*Speed reading*»-да 2 әдіс- тәсілді меңгеру мақсат етіледі:

1) «*scanning*» (керекті мәліметті жылдам алу)

2) «*skimming*» (жалпы мағынасын тез ұғыну)

1-ші, «*scanning*» (керекті мәліметті жылдам алу) әдіс-тәсілін меңгеру үшін төмендегідей жаттығулар жасауға болады:

I. 1-10-ға дейін берілген сөздер төмендегі сөйлемдердің қайсысында кездеседі?

II. Төменде берілген сөздерге ортақ тақырыпты тап.

(Мысалы: сүт, кофе, шырын, сыра, айран. Ортақ тақырып-сусын)

III. Төменде берілген сөздердің ішінен сол топқа кірмейтін бөлекше бір сөзді тап.

(Мысалы: көз, арқа, бас, дауыс, мойын. Бөлекше сөз-дауыс)

IV. Алматыдағы қытай ресторандары жайлы мәлімет жазылған кестеге карап, төмендегі сұрақтарға жауап бер.

1. Ең үлкені қайсысы?

2. Апта ішінде бір күн демалатыны қайсысы?

3. Кешкі тамағы арзанырағы қайсысы?

4. Түскі ас топтамасы (комплексный обед) бары қайсысы?

V. Төмендегі теледидар бағдарламасы бойынша берілген сұрақтарға жауап бер.

1. 2-ші каналда қай шет тілін үйренуге болады?

2. Кешкі 20:30-дағы жаңалықтар қай каналдан көрсетіледі?

3. Жаңа жыл мерекесіне қатысты хабарлардың барлығы нешеу?

2-ші, «*skimming*» (жалпы мағынасын тез ұғыну) әдіс-тәсілін меңгеру үшін мынадай жаттығулар жасауға болады:

I. Берілген газет мақаласын оқып шығып, төмендегі жақша ішіне тиісінше сөздерді жаз.

1) кім? (_____)

2) қайда? (_____)

3) қашан? (_____)

4) не істеді? (_____)

II. Бір әңгіме ұйқасып құралатындай етіп, төменде берілген сөйлемдердің (немесе абзацтардың) ретін ауыстыр.

III. Берілген мәтінді оқып шығып, төмендегі сөйлемдер мәтінде айтылғаннан алшақтамай дұрыс болса, «О» таңбасын, дұрыс болмаса «Х» таңбасын қой.

IV. Төмендегі сөйлемдердің ішінен берілген сөйлемге жалғаса алатын дұрыс сөйлемді тап.

V. Төмендегі мәтінді оқып шығып, берілген сұрақтарға жауап бер.

«*Scanning*» (керекті мәліметті жылдам алу) және «*skimming*» (жалпы мағынасын тез ұғыну), осы екі әдіс-тәсілді қатар меңгертетін жаттығуларды да жасатуға болады.

«*Speed reading*»-ге (жылдам оқып-түсіну) арналған арнайы оқулықтарды іздеп тауып, оқу процесінде қолдану - бұл, біздер, оқытушылардың міндеті. Ал ондай оқулықтар табыла қоймаған жағдайда, лайықты материалдар тауып, олар бойынша сұрақ-тапсырмалар құрастыруға болады.